

Анатолій ЗЛЕНКО (1938–2021 рр.),
*Надзвичайний і Повноважний Посол,
Міністр закордонних справ України (1990–1994, 2000–2003 рр.),
Постійний представник України при ООН (1994–1997 рр.)*

ЦЕ БУВ НОВИЙ ВІДЛІК В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Коли я вступав до університету, Інституту міжнародних відносин ще не було. Я обрав нову на той час спеціальність — «перекладач-референт». Ми мали стати радниками військових аташе в різних країнах — від Африки до Куби. Підготовка була дуже серйозна — і військова, і мовна. Після випуску мене одного рекомендували для роботи в МЗС. Пам'ятаю, як складав тест. Окрім того, що я склав іноземну мову, мене попросили розказати уривок з «Fata Morgana» Михайла Коцюбинського, спитали, чи знаю роботи української художниці Тетяни Яблонської — перевіряли, чи орієнтуюся в літературі та мистецтві. Завдання я виконав, тож мене взяли на посаду аташе. З того моменту я пов'язав своє життя з українською дипломатією.

Пам'ятаю часи, коли почався якісно новий відлік в історії української незалежної дипломатії. Саме тоді Україна почала завзято пробивати стіну нерозуміння, підозри й навіть побоювання стосовно появи на політичній карті Європи нової держави, яка вже де-факто відбулася. Мені випала велика честь бути учасником тих історичних звершень.

Тодішні настрої в міністерстві важко передати словами. Цей період назавжди залишається в моїй пам'яті як одна з найяскравіших сторінок життя. Хіба можна забути про те, з якою самовіддачею і натхненням тоді ще зовсім невеличкий колектив Міністерства закордонних справ майже цілодобово готував перші візити? Як розробляли правові основи нашої

зовнішньої політики? Як закладали перші цеглини у фундамент закордонної інфраструктури зовнішньополітичної служби?

Ніколи не забуду й почуття, які переповнювали нас із кожним отриманим повідомленням про визнання незалежності України від інших держав. Сьогодні, з відстані років, ми вже можемо неупереджено оцінити власні дії. Чи не позначилася на наших перших кроках на міжнародній арені надмірна ейфорія? Мабуть, не без цього. Чи були в нас помилки? Так. Чи можна було робити те, що ми робили, краще й ефективніше? Поза сумнівом, так.

Попри все ми здобули неоціненний досвід, який неможливо виміряти ні в цифрах, ні в грошах. Досвід, який сьогодні є нашим стратегічним капіталом, який слугуватиме основою для успішної роботи майбутніх поколінь дипломатів. Сталося так, що вчитися нам довелося на власних помилках. До того ж, як то кажуть, без відриву від виробництва.

І ми вчилися, раділи перемогам, робили висновки з невдач. Поступово, крок за кроком, наближалися до поставлених цілей. Нині ми на етапі, коли ніхто не даватиме нам послаблень. Коли виправдовуватися «періодом росту» ми просто не маємо права. Наші зовнішньополітичні орієнтири є незмінними. Ми прямуємо до Європейського Союзу, зміцнюємо стратегічне партнерство зі Сполученими Штатами Америки.

Урешті — дбаємо про те, щоб наступне десятиріччя стало періодом остаточного утвердження України як регіонального лідера, повноцінного й невід'ємного учасника світових процесів. Повторюю: зміцнення європейського вибору й утвердження європейської ідентичності України — це константа нашої зовнішньої політики. Перекоаний, саме інтеграція в європейський економічний, політичний і культурний простір здатна якнайповніше забезпечити нашим громадянам добробут, безпеку й чітке дотримання фундаментальних прав і свобод.

У розвитку української дипломатичної служби ми дійшли до тієї межі, коли накопичений досвід вже не є достатнім «будівельним матеріалом» для подальшого розвитку. Міністерству закордонних справ нині потрібний струмінь свіжого повітря. Сподіваюсь, що цей свіжий вітер принесе те, наша молодь. Молодим дипломатам завжди важче, ніж їхнім попередникам, оскільки вимоги до дипслужби в Україні зросли надзвичайно. Хочу підкреслити, що сучасний дипломат — це зовнішньополітичний менеджер, який перебуває серед людей і працює заради них.

Колись відомий британський дипломат, засновник дипломатичної теорії Гарольд Ніколсон висловив несподівану для багатьох думку, що в дипломата є сім основних чеснот: правдолюбність, точність, спокій, рівний характер, витривалість, скромність та лояльність. Він писав: «Але читач може поцікавитися, чому я не сказав про розум, ерудицію, передбачливість, обачливість,

гостинність, шарм, працелюбність, сміливість і такт. Я не забув про них. Я вважаю, що ці риси дипломата є самі собою зрозумілі».

Яким я бачу сьогодні українського дипломата-професіонала? Це — людина із сучасним мисленням і чітким відчуттям причетності до майбутнього України. Сенс дипломатичної роботи полягає в тому, щоб мати моральне право сказати: «Ми є заступниками інтересів українського народу».

Давно минули часи, коли дипломат дивився на життя крізь затемнене скло свого службового авто. Сьогодні справжній дипломат — «у вирі життя», наближений до потреб свого народу. Його професійність оцінюють співвітчизники й іноземці. Добре знання мов, компетентність, широта поглядів дипломата — все це реальні «плюси» для його країни. Повною мірою забезпечувати інтереси нашої держави, її конкурентоздатність на міжнародній арені сьогодні можуть тільки справжні професіонали.

Ми не можемо більше собі дозволити обмежуватися роллю примітивного перекладача у спілкуванні з іншими країнами. Дипломатія працює ефективно, якщо вона не вичікує на нові можливості, а сама їх відкриває. Коли використовує шанси, які щодня з'являються. Це особливо стосується економічної роботи, яка має бути наступальною, агресивною.

Я пишаюся, що в нашій країні є Інститут міжнародних відносин. Завжди порівнюю його з Кембриджем. Хотілося б, щоб ми поступово піднімалися до відповідного рівня. Інститут уже випустив багато студентів, які стали президентами держав, спікерами й депутатами парламентів. Завдяки випускникам ІМВ нам вдалося заповнити більшість кадрових прогалів у МЗС і закордонних місіях.

За роки існування українського зовнішньополітичного відомства та інституту в нас усталилися відносини, які я б назвав стратегічним партнерством. Більшість кадрового складу МЗС вважає інститут своєю альма-матер. А ІМВ по праву розглядає МЗС як головне місце призначення своїх випускників. Думаю, це важливо, що реноме та престижність Інституту міжнародних відносин не лише тримаються на високому рівні, а й зростають щороку. Збільшується й увага міністерства до ІМВ.

За роки незалежності ми переконалися: талантів не може бути багато. Таланти — це одиниці. Їх треба шукати, виховувати, навчати. Тому вважаю, що дипломатична освіта не може відбуватися в режимі конвеєра. Це має бути відбір і підготовка особистостей. Тих, кого невдовзі можна буде назвати новою українською елітою. І мені дуже приємно, що ІМВ починає будувати свою діяльність саме так. Якщо поррахувати, скільки вихованців інституту обіймають високі посади в міністерствах і відомствах... то квота ІМВ, я певний, буде найвищою серед інших ЗВО.

Я завжди відвідую відомі заклади освіти, оскільки саме вони є тим інтелектуальним осередком, де постійно б'ється думка, де кожна теорема

знаходить своє розв'язання, а кожна аксіома ставиться під сумнів. Хіба можна знайти кращу основу для виникнення справді нових, свіжих ідей?

Зовнішньополітична служба України продовжує пошук здібних аналітиків, людей, які вміють переконувати й вести переговори, які мають ясний розум, дипломатичний талант і готовність працювати заради України. Люди з новим, нестандартним мисленням, активні менеджери як повітря потрібні на державній службі. Особливо в зовнішньополітичній сфері, де мобільність і висока ефективність уже давно стали основною вимогою.

Успішна зовнішня політика — це оптимальне поєднання економічної міцї й інтелектуального потенціалу нації. І якщо це так, то становлення сучасної, високоосвіченої і високоморальної еліти є не менш важливим завданням, ніж успішна реалізація економічних реформ. Отже, хочу ще раз підкреслити: виховання еліти — завдання державне і стратегічне. І тому ІМВ має для України стратегічне значення.

Anatolii ZLENKO (1938–2021),
Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary,
Minister for Foreign Affairs of Ukraine (1990–94, 2000–3),
Permanent Representative of Ukraine to the United Nations (1994–97)

IT WAS A NEW BEGINNING IN THE HISTORY OF UKRAINIAN DIPLOMACY

Abstract. Memoirs of Anatolii Zlenko, who twice served as Minister of Foreign Affairs of Ukraine, describe his journey in the diplomatic career and emotions related to the development of Ukrainian foreign policy.

The article presents Mr Zlenko's student years when he decided to become an interpreter and adviser to military attaches in foreign countries. It outlines the significant preparation the future Minister received and his attitude to diplomatic service from a young age.

The article points out the importance of the younger generation of diplomats to work hard. The article describes what Zlenko believes a modern Ukrainian professional diplomat should look like. He stressed that the meaning of diplomatic work is to have the moral right to represent the interests of the Ukrainian people. According to Zlenko, a modern diplomat should be 'in the thick of life' and close to the needs of people.

The final part of the memoir appeals to find talents and train them for diplomatic work, which is an essential strategic task for the country's development. The Minister also stressed the importance of promoting the growth of the nation's intellectual potential through education and training. He argued that the Institute of International Relations plays a crucial role in this process.

Keywords: Institute of International Relations, Ministry of Foreign Affairs, interpreter, professional diplomat, independence, foreign policy, young generation.